

AKSÂM-I SEB'A (Arapçada Kelimelerin 7 Kısmı)

Arapçada herhangi bir kelime aslî harflerinin sahih veya illetli oluşuna ve harflerin tekrarlanışına göre 7 kısma ayrılır. Bir kelimedeki illet harfleri olan ا, و, ی varsa bu kelimeye illetli, bu harflerden birisi yoksa sahih kelime denir. Hemzenin varlığı da önemli olduğundan hemzeli kelimeler de 7 gruptan birini oluşturur.

- **Sâlim:** Kelimenin aslî harflerinde elif, vav, ye, hemze ve tekrarlanan harf (şeddeli harf) bulunmuyorsa bu tip kelimeye sâlim denilir: علم 'ilm, كتب ketebe, مكر mekr.

- **Mehmûz:** Kelimenin aslî harflerinde hemze bulunuyorsa bu tip kelimelere mehmûz denilir. Kelimenin asli üç harfinden ilki hemze ise mehmûze'l-fa, ikincisi hemze ise mehmûze'l-ayn, son harf hemze ise mehmûze'l-lam denir. علم elem, رأى re'y, شيء şey'.

- **Muzâ'af:** İkinci ve üçüncü asli harfi aynı olan yani şeddeli olan kelimeye muzâ'af denir. رد redd, فن fenn, حد hadd.

- **Misâl:** Aslî harflerinden ilki vav veya ye olan kelimeye misâl denir. İlk aslî harf vav ise misâl-i vavî; ye ise misâl-i yâyi denir. وقف vakf, يمين yemin.

- **Ecvef:** Aslî ikinci harfi illetli harf ise bu tür kelimelere ecvef denir. Vav ise ecvef-i vâvî, ye ise ecvef-i yâyi adını alır. İkinci harfteki elifler vâv veya ye'den dönüşmüşlerdir. نوم nevm, بيع bey'.

- **Nakıs:** Aslî üçüncü harfi elif, vav veya ye olan kelimeye nâkıs denir. Nakıs-ı vavî ve nâkıs-ı yâyi diye ikiye ayrılır. Üçüncü harfi elif olanlar vav veya ye'den dönüşmüştür. رضاء rızâ, دعا du'â, لغو 'afv, لاغو lağv.

- **Lefif:** Asli harflerden ikisi illet harfi olursa böyle kelimelere lefif denir. 1. ve 3. harf illetli harf ise lefif-i mefrûk; 2. ve 3. harfler illetli harf ise lefif-i makrun denir. وفا vefâ, ولي vely; رياء riyâ, طي tayy .

VAV-I MA'DÛLE

Osmanlıcada yer alan Farsça bir kuraldır. Farsçada خ harfinden sonra gelen bazı vav'lar yazıldıkları halde okunmazlar. Bu vav'lara vav-ı ma'dûle denir. Bu vavlardan sonra çoğu zaman elif gelir ve خ harfi elifle birlikte uzun a "â" vokalinde okunur (hâ). Osmanlıcada Vav-ı ma'dûle ile yazılan kelimelerin sayısı sınırlıdır.

خواجه hâce = hoca

خواجه کان hâcegân

| | | | |
|------------------|------------------------|---------------|--|
| خواه hâh | isteyen | خوان hân | okuyan (kelimenin sonuna eklendiğinde okuyan anlamında, sofraya: tek başına kullanıldığında sofraya anlamındadır). |
| دعاخوان du'â-hân | dua okuyan | خوار hâr | yiyecek, içecek |
| غم خوار gamm-hâr | gam yiyecek, gam çeken | خوار hâr | hakir, hor |
| خواهر hâher | kız kardeş | خوارزم Hârzem | (Harezmi) |
| خواهشگر hâhişger | istekli | خواهش hâhiş | istek |

Arapça kelimeler olan خواقین hâvaqîn (hakanlar) خواص hâvâs (haslar), خاطرات hâvâtir (hatırlar) gibi kelimelerdeki vav harfleri vav-ı madule değildir.

ELİF-İ MAKSÛRE (Kısa Elif)

Osmanlıca yer alan Arapça bir kuraldır. Arapça asıllı kelimelerde kelime sonunda bulunan bazı "ی" ye'ler "i veya i" sesi değil "a" sesi verir. Bu a, kısa bir a sesidir. Bu şekilde ye yazıldığı halde "a" sesi veren ye'lere elif-i maksûre denir. Elif-i maksûre elif-i memdudenin yarısı uzunluğunda okutulur.

| | | | |
|------------|------------|---------------|------------|
| عیسی 'İsâ | موسی Mûsâ | مصطفی Mustafâ | یحیی Yahyâ |
| دعوی da'vâ | معنی ma'nâ | فتوی fetvâ | شوری şûrâ |

ELİF-İ MEMDÛDE (Uzun Elif)

Arapça asıllı kelimelerin sonunda bulunan bazı elifler normalden daha uzun bir â sesi verir. Bu şekilde kelime sonunda yer alan eliflere elif-i memdûde (uzun elif) denir.

| | | | |
|-------------|-----------|-------------|---------------|
| جفاء cefâ | صفاء safâ | امراء ümerâ | ادباء übedâ |
| امناء ümenâ | بناء binâ | ثناء şenâ | التجاء ilticâ |
| بقاء beqâ | | | |